Trafikavdelningen

Handläggare
Fredrik Cavalli Björkman

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-04-15

Trafiknämnden
2019-05-14, punkt 7

Ärende
TN 2019-0239

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Förslag om hemställan hos regeringen om skadeståndsansvaret för orsakade förseningar

Ärendebeskrivning

På uppdrag av Landstingsfullmäktige (Mål och Budget 2018, LS 2017-0452, TN 2016-1036) hemställer trafiknämnden hos regeringen att Trafikverket ska bära kostnader för orsakade förseningar och kostnader för ersättningstrafik kopplade till planerade avstängningar och oplanerade störningar. Regressrätten som trafiknämnden och Region Stockholm har efterfrågat i många år fyller, tillsammans med kvalitetsavgifter en viss funktion när det gäller oplanerade störningar i pendeltågstrafiken och det ser trafiknämnden som positivt. Denna hemställan berör de områden som har stor påverkan på Regionens kollektivtrafik, resenärer och verksamhetens kostnader nämligen planerade avstängningar och större oplanerade störningar i den svenska järnvägen inom Stockholms region.

Skälet till hemställan är att i samband med planerade avstängningar och större oplanerade störningar i den svenska järnvägen uppstår kostnader för dem som normalt skulle trafikera banan och dem som skulle resa. Dessa kostnader är dels direkta för ersättande trafik, utbetalning av restidsgarantier, planeringskostnader för omläggningar av trafik samt dels indirekta som samhällskostnader och tidsförluster för resenärer.

I detta tjänsteutlåtande lämnas förslag till hemställan och behov av förändringar redovisas.

Beslutsunderlag

Förvaltningschefens tjänsteutlåtande samt nedanstående underlag

- Förslag till hemställan enligt bilaga 1
- Trafikverket, Järnvägsnätsbeskrivning (JNB) 2019. Avsnitt 7.4.3, ersättning för merkostnader, utgåva 2018-12-14

Förslag till beslut

Trafiknämnden föreslås besluta

att uppdra åt förvaltningschefen att hemställa hos regeringen att Trafikverket ska bära kostnader för orsakade förseningar och kostnader kopplade till planerade avstängningar och större oplanerade störningar i enlighet med vad som framgår av detta tjänsteutlåtande.

Förslag och motivering

Bakgrund

Trafikverket genomför för närvarande flertalet större utbyggnader i järnvägsnätet i Mälardalen. Trafikverkets arbeten medför stora störningar i pendeltågstrafiken med flera långa trafikavbrott som följd. Detta förhållande kommer att fortsätta och medför stora kostnader för trafiknämnden.

Trafikverket ersätter idag inga kostnader kopplade till trafikavstängningar om dessa är meddelade i samband med kapacitetstilldelningen för aktuell tågplan samt inplanerad i tågplanen vid fastställandet. De direkta kostnaderna för omhändertagande av konsekvenserna är betydande. För trafiknämnden kan de direkta kostnaderna, vissa år, uppgå till 100 miljoner kronor medan minskningen av kostnaderna för att köra järnvägstrafiken är avsevärt lägre.

Överväganden och motivering

Skäl till att kostnadsansvaret bör flyttas
Trafiknämnden har små möjligheter att påverka val av arbetsmetod, avstängningstider och sträckor, val som kan påverkar trafiknämndens

kostnader. Det innebär att Trafikverket kan besluta om åtgärder som innebär en mindre besparing för Trafikverket samtidigt som valet medför en stor kostnadsökning för trafiknämnden. Ett exempel kan vara att välja en totalavstängning av järnvägen en längre tid i stället för att arbeta på mindre avsnitt under trafikfri tid. Alternativt att genomföra åtgärder med smärre avstängningar (t.ex. endast ett spår av flera) vilket som konsekvens endast skulle få en mindre påverkan på trafiken och resenärerna.

Utöver de direkta kostnaderna måste de konsekvenser som avstängningarna får för resenärerna beaktas. I stort drabbas kollektivtrafiken genom att förtroendet för dess pålitlighet minskar. Resenärer som blir missnöjda på grund av förlängda restider och en mer obekväm resa, kan permanent välja att resa med bil vilket då även får en permanent negativ påverkan på miljön och på belastningen på vägnätet utöver den påverkan som avstängningen i sig medför.

En följd av gällande ordning är att beslut som påverkar trafiken och får ekonomiska konsekvenser tas av annan än den som drabbas av konsekvenserna. Risken är därmed stor för suboptimering. För samhället i sin helhet torde det kunna bli en betydande kostnadsreducering om hela kostnadsansvaret låg i en och samma organisation nämligen hos Trafikverket som infrastrukturägare.

Därmed föreslår trafiknämnden att Trafikverket tar ansvar för samtliga direkta kostnader som en planerad avstängning och en större oplanerad störning medför. Det gäller kostnader för

- ersättningstrafik
- restidsgarantier och andra ersättningar till resenärer
- planeringskostnader som trafikomläggningar
- informationskampanjer kopplade till avstängningar

Trafiknämnden föreslår vidare att Trafikverket får ett krav att vid planeringen av åtgärder även inkludera samhällskostnader som en förlängd restid och andra olägenheter för resenärer orsakar.

Ekonomiska konsekvenser
Konsekvenserna av en ansvarsförflyttning för kostnaderna för trafiken vid arbeten på banan blir att kostnaderna minskar för den som är huvudman för trafiken medan den ökar för den som har ansvaret för banan. Därmed överflyttas kostnaden till den part, infrastrukturförvaltaren, som har störst möjlighet att påverka kostnadsbilden. Infrastrukturförvaltaren får på så sätt ett

helhetsansvar och kan därmed alltid väga metodval mot total kostnadsbild. En sådan ordning torde medverka till en lägre kostnad för samhället som helhet.

Riskbedömning
Genom att vidta åtgärder enligt förslaget minskar risken för onödigt höga kostnader för samhället på grund av att projekt suboptimerar kostnaderna.

Konsekvenser för miljön
Genom att ge projekten ansvaret även för kostnaderna för trafikåtgärder i samband med arbeten på banan, är det troligt att störningarna för resenärerna minskar. Därmed kan kollektivtrafikens attraktivitet öka vilket i så fall medför en positiv effekt på miljön.

Sociala konsekvenser
Större avstängningar och oplanerade störningar för järnvägstrafiken påverkar ofta resenärer med avsevärt längre restid. Därutöver medför avstängningar ofta byten till andra trafikslag, buss och/eller tunnelbana, något som innebär ytterligare förlängning av restiden och därutöver gör resan mer obekväm. De som främst drabbas av de nackdelar som trafikavstängningarna medför är de som inte har något alternativ som att välja egen bil eller har möjlighet att avstå eller minska resandet genom att ha möjlighet att välja semesterperiod eller att arbeta hemifrån i större utsträckning.

Därmed torde förslaget i högre utsträckning gynna dem med lägre inkomster och tillgångar än övriga.

Caroline Ottosson
Förvaltningschef

Fredrik Cavalli Björkman
Chef Trafikavdelningen

BREV
2019-04-30

Ärende
TN 2019-0239

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Statsrådet Tomas Eneroth
Regeringskansliet

Caroline Ottosson
08-686 1830
caroline.ottosson@sll.se

Hemställan hos regeringen om skadeståndsansvaret för orsakade förseningar

På uppdrag av trafiknämnden hemställer trafikförvaltningen hos regeringen att Trafikverket ska bära kostnader för orsakade förseningar och kostnader för ersättningstrafik kopplade till planerade avstängningar och oplanerade störningar i pendeltågstrafiken inom Stockholms region.

Regressrätten som trafiknämnden och Region Stockholm har efterfrågat i många år fyller, tillsammans med kvalitetsavgifter en viss funktion när det gäller oplanerade störningar i pendeltågstrafiken och det ser trafiknämnden som positivt. Denna hemställan berör de områden som har stor påverkan på Regionens kollektivtrafik, resenärer och verksamhetens kostnader, nämligen planerade avstängningar och tillkommande kostnader för oplanerade störningar i den svenska järnvägen inom Stockholms region.

Skälet till hemställan är att det i samband med avstängningar av den svenska järnvägen uppstår kostnader för de som normalt skulle trafikera banan och de som skulle resa. Dessa kostnader är dels direkta för ersättande trafik, utbetalning av restidsgarantier, planeringskostnader för omläggningar av trafik samt dels indirekta som samhällskostnader och tidsförluster för resenärer.

Trafikverket ersätter idag inga kostnader kopplade till trafikavstängningar om dessa är meddelade i samband med kapacitetstilldelningen för aktuell tågplan samt inplanerad i tågplanen vid fastställandet. De direkta kostnaderna för omhändertagande av konsekvenserna är betydande. För trafiknämnden kan de

direkta kostnaderna vissa år uppgå till 100 miljoner kronor. Motsvarande minskning av kostnaden för järnvägstrafiken är avsevärt lägre.

Trafiknämnden har små möjligheter att påverka val av arbetsmetod, avstängningstider och sträckor, vilket är val som kan påverka trafiknämndens kostnader. Det innebär att Trafikverket kan besluta om åtgärder som innebär en mindre besparing för Trafikverket samtidigt som valet medför en stor kostnadsökning för trafiknämnden. Ett exempel kan vara att välja en totalavstängning av järnvägen en längre tid i stället för att arbeta på mindre avsnitt under trafikfri tid. Alternativt att genomföra åtgärder med smärre avstängningar (t.ex. endast ett spår av flera) vilket som konsekvens endast skulle få en mindre påverkan på trafiken och resenärerna.

Utöver de direkta kostnaderna måste de konsekvenser som avstängningarna får för resenärerna beaktas. I stort drabbas kollektivtrafiken genom att förtroendet för dess pålitlighet minskar. Resenärer som blir missnöjda på grund av förlängda restider och en mer obekväm resa, kan permanent välja att resa med bil vilket då även får en permanent negativ påverkan på miljön och på belastningen på vägnätet utöver den påverkan som avstängningen i sig medför.

En följd av gällande ordning är att beslut som påverkar trafiken och får ekonomiska konsekvenser tas av annan än den som drabbas av konsekvenserna. Risken är därmed stor för suboptimering. För samhället i sin helhet torde det kunna bli en betydande kostnadsreducering om hela kostnadsansvaret låg i en och samma organisation nämligen hos Trafikverket som infrastrukturägare.

Därmed föreslår trafiknämnden att Trafikverket får ansvar för samtliga direkta kostnader som en avstängning medför. Det gäller kostnader för

- ersättningstrafik
- restidsgarantier och andra ersättningar till resenärer
- planeringskostnader som trafikomläggningar
- informationskampanjer kopplade till avstängningar

Trafiknämnden föreslår vidare att Trafikverket får ett krav att vid planeringen av åtgärder även inkludera samhällskostnader som en förlängd restid och andra olägenheter som resenärer orsakas.

BREV
2019-03-04

Ärende
TN 2019-0239

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Med vänliga hälsningar

Caroline Ottosson
Förvaltningschef

För kännedom:
Trafikverket